اردن در برزخ محور مقاومت و اسرائیل

میراحمد رضا مشرف
پژوهشگر بین‌الملل

جنگ غزه و طولانی شدن آن بسیاری از معادلات را در کشورهای عربی دچار ریخته و این امر به ویژه دامنگیر دولت‌هایی شده است که پیش از این بدون دغدغه با رژیم صهیونیستی رابطه داشته یا درصدد برقراری و تقویت ارتباط با تل‌آویو بوده‌اند. البته روشن است بسته به کیفیت و نوع رابطه این دولت‌ها با تل‌آویو و موقعیت جغرافیایی شان نسبت به این منازعه، میزان تاثیرپذیری آنها از این بحران نیز متفاوت بوده است. بر این اساس کشورهایی مانند امارات، کویت و تعداد دیگری شیخ‌نشین‌های حاشیه خلیج‌فارس، تلاش کرده‌اند تا حد ممکن خود را از این بحران دور نگاه دارند و مداخلات خود را صرفا در حد برخی رایزنی‌ها و توصیه‌های سیاسی و ارائه کمک‌های بشردوستانه به غزه محدود کنند. اما برخی دیگر همچون عربستان که از موقعیتی حساسی در جهان عرب و جهان اسلام برخوردار هستند و داعیه رهبری و ام‌القرایی را در سر دارند، با شرایط دشوارتری مواجه شده‌اند و برای اعلام و شفاف‌سازی مواضع‌شان تحت فشار قرار دارند. در این راستا اخیرا نشریه «یولیتیکو» سخنان بن سلمان در جمع قانونگذاران آمریکایی را بازتاب داده است که می‌گوید: «سعودی‌ها عصبیاند به این موضوع [فلسطین] اهمیت می‌دهند. خیابان‌ها در سراسر خاورمیانه عصبی‌اند به این موضوع اهمیت می‌دهند و من اگر به آن نپردازم، موقعیتم به‌عنوان حافظ اماکن مقدسه اسلام در امنیت نخواهد بود.» و جالب‌تر از آن اینکه وی ابراز نگرانی کرده است که تداوم تلاش وی برای عادی‌سازی روابط با اسرائیل حتی می‌تواند به سوءقصد به جان وی منجر شود؛ همان اتفاقی که برای انور سادات افتاد و به قول شاهزاده سعودی، آمریکایی‌ها نیز نتوانستند مانع آن شوند. اما صرف‌نظر از کشورهای ذکرشده، «دولت‌های عربی دیگری هم هستند که با توجه به نزدیکی موقعیت جغرافیایی‌شان به کانون بحران و همچنین نوع رویکردهایشان در قبال رژیم صهیونیستی، به شدت درگیر بحران و جنگ غزه شده‌اند و هیچ راه گریزی از پیامدها و تبعات آن ندارند. پادشاهی اردن یکی از همین دولت‌هاست که جنگ غزه و حواشی آن نه به شدت بر روند‌ها و سیاست‌گذاری‌های داخلی و بین‌المللی امان تاثیرگذار بوده است. بر همین اساس اندیشکده «افکار» وابسته به شورای خاورمیانه مستقر در دوحه، اخیرا تحلیلی در مورد وضعیت پادشاهی اردن و شرایط دشوار این کشور در بحران کنونی خاورمیانه منتشر کرده است که از بسیاری جهات حاوی نکات مهم و ارزنده‌ای است. در این زمینه شاید مهم‌ترین نکته درک شرایطی باشد که اردن را به مماشات با رژیم صهیونیستی و اقدامات وی در غزه وادار کرده است. البته این یادآوری هم ضروری است که در برخی موارد مانند ادعای قاچاق اسلحه و مواد مخدر از سوریه به اردن، مقاله حاوی ادعاها و اتهام‌هایی است که نویسنده شواهد یا مدارک مستدل یا مستندی برای اثبات آنها ارائه نمی‌دهد.

جنگ غزه؛ تهدیدی حیاتی برای پادشاهی اردن

«محمد ابو هولن» پژوهشگر ارشد و نویسنده مقاله اندیشکده افکار، بحث خود را با تاکید بر ماهیت شرایط شدیدا پیش‌روی اردن آغاز کرده و می‌نویسد جنگ جاری اسرائیل در غزه از سوی دولت و افکار عمومی اردن به عنوان یک تهدید حیاتی تلقی می‌شود. علی‌رغم اتهامات معتبر نسل‌کشی، بنیامین نتانیاهو نخست‌وزیر اسرائیل در حال طولانی کردن، گسترش و تشدید حملات است؛ اقدامی که منجر به افزایش فشار بر اردن همسایه شده است. مقامات در امان با طیف گسترده‌ای از نیروهای بالقوه بی‌ثبات‌کننده مواجه هستند؛ از احتمال جابه‌جایی اجباری فلسطینی‌ها از کرانه باختری و کرانه غزه، جنگ منطقه‌ای گرفته تا وابستگی به اسرائیل برای انرژی و آب و درکنار همه اینها، نارضایتی مردم از تصمیم دولت برای حفظ روابط دو جانبه.

الف) اردن و نگرانی نسبت به تهدیدات خارجی

این کامأ‌ا قابل قبول به نظر می‌رسد که اردن از رفتارهای اسرائیل نگران و خشمگین باشد. درحالی‌که سیاست‌های دولت‌های متوالی اسرائیل در سال‌های اخیر نگرانی قابل ملاحظه‌ای را در امان موجب شده است، دولت کنونی نتانیاهو اوضاع را به سطح جدیدی رسانده است.

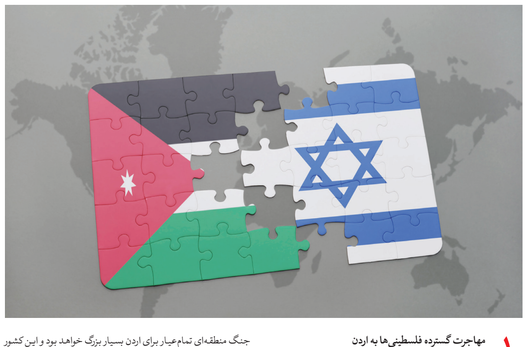

۱ مهاجرت گسترده فلسطینی‌ها به اردن

دولت اسرائیل تحت پوشش کارزار نظامی ویرانگر خود در غزه، از طریق سیاست‌های اتضمام‌گرایانه خود گام‌های بی‌سابقه‌ای برای تحکیم سلطه بر کرانه باختری برداشته است. این کشور همچنین دوسال از مرگبارترین سال‌های دهه‌های اخیر رانر فلسطینی‌ها تحمیل کرده، تشکیلات خودگردان را در آستانه فروپاشی قرار داده و روستاهای متعددی را به ورود جابه‌جا کرده و به شهرک‌نشینان یهودی افراطی اجازه داده است در میان جوامع فلسطینی وحشیگری کنند. در این راستا گزارش‌ها نشان می‌دهد در هفته‌های پس از ۷ اکتبر، شهرک‌نشینان اعلامیه‌هایی را در روستاها پخش کرده‌اند که به ساکنان محلی هشدار می‌دهد پایه‌ به اردن فرار کنند یا با اخراج و مرگ دسته جمعی مواجه شوند. این موضوع منجر به ترس از احیای طرح سابق اسرائیل یعنی تبدیل پادشاهی به وطن جایگزین برای فلسطینی‌ها شده است؛ در واقع همان گزینه «اردن همان فلسطین است.»

۲ به مخاطره افتادن تولیت امان بر بیت‌المقدس

علاوه بر این عناصر رادیکال یهودی که از تخریب حرم‌الشریف در اورشلیم [بیت‌المقدس] و ساخت معبد سوم به جای آن حمایت می‌کنند، از شرایط حاشیه‌نشینی‌شان در صحنه سیاسی اسرائیل، به موقعیت عناصری قدرتمند در دولت فعلی نقل مکان کرده‌اند. با توجه به اینکه خاندان حاکم هاشمی در اردن متولی اماکن مقدس مسلمانان و مسیحیان این شهر محسوب می‌شوند، چنین اقدامات تحریک‌آمیزی اردن را در موقعیت پرتنش و دشواری قرار خواهد داد.

۳ موقعیت دشوار در برابر محور مقاومت

در عین حال اردن خودش را در موقعیت منطقه‌ای مخاطره‌آمیزی می‌بیند؛ چراکه به نظر می‌رسد محور مقاومت به رهبری ایران، حداقل تا حدی برای مقابله با اسرائیل بسیج شده است. اردن در مقام متحد نزدیک ایالات متحده و با سابقه روابط دیرینه با اسرائیل، در حفظ گرفتار شدن در آتش یار متقابل دوطرف قرار دارد. این کشور تاکنون با حتی کردن حملات به اسرائیل از محدود خود، مورد روشنی ترسیم کرده است. اما امان به طور مستقیم با ایران نیز وارد تعامل شده است، اگر هم با این امید که تهران و «انوار» با رانر نقش دوباره خریم مرزهای اردن بازدارد. در ماه آوریل شب نظامیان عراقی مرتبط با محور مقاومت اعلام کردند قصد دارند ۱۲۰۰۰ جنگجو را در داخل اردن به منظور آماده‌سازی برای رویارویی گسترده‌تر با اسرائیل، جذب و تسلیح کنند. همچنین سوریه در فعالیت‌هایی همچون استفاده از خاک این کشور برای قاچاق غیرقانونی سلاح و مواد مخدر دست داشته است؛ اقداماتی که تهدیدی برای اردن محسوب می‌شود.

۴ دشواری حفظ وجهه اخلاقی در منطقه

اردن برای اجتناب از فروپاشی وجهه اخلاقی خود در منطقه، می‌خواهد به عنوان شریک جنایات جنگی اسرائیل یا شریک حمایت آمریکا از آنها در برابر فلسطینی‌ها تلقی نشود. تعامل مستمر اردن با اسرائیل می‌تواند به‌عنوان توجیهی برای محور مقاومت در انجام عملیات مخفیانه قاچاق و استخدام نیرو به‌کار گرفته شود. این در حالی است که تهدید یک جنگ منطقه‌ای تمام‌عیار برای اردن بسیار بزرگ خواهد بود و این کشور به‌دلیل موقعیتش بین اسرائیل و ایران، برای فرار از سقوط به دامن جنگ کار دشواری را پیش رو خواهد داشت. چند روز پس از دو توزر اسرائیل علیه رهبران بلندپایه حزب‌الله و حماس در بیروت و تهران، پادشاهی اردن وزیر خارجه خود را به تهران فرستاد تا بر لزوم احتیاط بیشتر طرف‌ها تاکید کند.

ب) اهرم‌های فشار اسرائیل بر اردن

یکی از حلقه‌هایی که فشارهای خارجی و داخلی بر اردن را با یکدیگر مرتبط می‌کند، وابستگی فزاینده این کشور به اسرائیل در بخش‌هایی همچون واردات کالاهای اساسی است.

۱ وابستگی اردن به اسرائیل در حوزه آب و انرژی

در زمان امضای توافق صلح میان اردن و اسرائیل در سال ۱۹۹۴، تل‌آویو موافقت کرد سالانه ۵۰ میلیون مترمکعب آب به قیمت اسمی در اختیار اردن قرار دهد. در سال ۲۰۲۱ «یائیر لاپید»، نخست‌وزیر وقت کرد میزان آب فروخته شده به اردن سالانه دو برابر شود، ترتیبی که دولت فعلی هم به تاییدآن آن تا پایان سال ۲۰۲۴ موافقت کرده است. انقضای قریب‌الوقوع این قرارداد یک شمشیر داموکلس را بر سر مقامات اردن آویزان می‌کند. اما اردن از جنبه‌های دیگری هم به اسرائیل وابسته است چنان‌که تا ۴۰ درصد از نیازهای تولید برق خود را از طریق خط لوله گاز طبیعی متصل اسرائیل، جذب و تسلیح کنند. همچنین سوریه در فعالیت‌هایی همچون استفاده از خاک این کشور برای قاچاق غیرقانونی سلاح و مواد مخدر دست داشته است؛ اقداماتی که تهدیدی برای اردن محسوب می‌شود.

۴ دشواری حفظ وجهه اخلاقی در منطقه

اردن برای اجتناب از فروپاشی وجهه اخلاقی خود در منطقه، می‌خواهد به عنوان شریک جنایات جنگی اسرائیل یا شریک حمایت آمریکا از آنها در برابر فلسطینی‌ها تلقی نشود. تعامل مستمر اردن با اسرائیل می‌تواند به‌عنوان توجیهی برای محور مقاومت در انجام عملیات مخفیانه قاچاق و استخدام نیرو به‌کار گرفته شود. این در حالی است که تهدید یک حادثه یک سابقه خطرناک ایجاد کرده و اردن را به پاسخگویی واداشته است. در این راستا ملک عبدالله دوم در ماه‌های اخیر تمام تلاش خود را برای حمایت از آنروا انجام داده است. گردهمایی ۱۵۰ کشور و سازمان بین‌المللی در بحرالمیت برای افزایش بودجه و حمایت دیپلماتیک از این سازمان ازجمله همین اقدامات است.

ج) انتخابات پیش رو و مساله روابط اردن و اسرائیل

۱ لفاظی‌های مقامات امان

در بحبوحه تخریب مداوم غزه توسط اسرائیل لفاظی‌های مقامات اردنی نسبت به اسرائیل به سطحی رسیده که از زمان سوءقصد نافرجام نتانیاهو به خالد مشعل رهبر حماس در سال ۱۹۹۷ در خیابان‌های امان، دیده نشده است. در آن زمان اردن تهدید کرد توافقنامه صلح خود با اسرائیل را لغو خواهد کرد، سفارت اسرائیل را می‌بندد و مأموران دستگیر شده موساد را در دادگاه نظامی و در مقابل دوربین‌های تلویزیونی محاکمه می‌کند. امروز نیز مانند سال ۱۹۹۷ رهبری اردن مصمم است روابط خود را با اسرائیل کاهش دهد و حتی تهدید کرده «صورت آواره شدن فلسطینیان از غزه یا کرانه باختری، روابط دیپلماتیک خود را به طور کامل قطع خواهد کرد. اردن همچنین پرونده نسل‌کشی آفریقای جنوبی علیه اسرائیل را مورد حمایت قرار می‌دهد. با این همه این کشور تاکنون از قطع روابط با اسرائیل خودداری کرده و به خرید انرژی و منابع آب از آن ادامه داده است.

۲ افکار عمومی مخالف روابط با اسرائیل

حتی پیش از جنگ نیز ۹۴ درصد اردنی‌ها با به‌رسمیت شناختن اسرائیل توسط کشورشان و ادامه روابط رسمی با آن مخالف بودند. این امر احساسات عمومی را در تضاد مستقیم با تصمیمات دولت مبنی بر ادامه تعهد به معاهده «وادی عربا» قرار می‌دهد. معاهده‌ای که شرایط صلح میان اسرائیل و اردن را تعیین می‌کند. این تنش از زمانی که اسرائیل اقدامات نسل‌کشی در غزه را آغاز کرد، تشدید شده است؛ چراکه تمامی طیف‌های سیاسی در مخالفت با اسرائیل بسیج شده‌اند. چپ‌گرایان، اسلام‌گرایان و رهبران قبایل در زیر یک پرچم متحد شده‌اند و اقدامات خود را از طریق «الملتقی الوطنی» (مجمع ملی) هماهنگ می‌کنند. این مجمع که در سال ۲۰۲۲ ایجاد شد، اهداف اعلامی همچون «حمایت از مقاومت» و «حفاظت از مهیمن» را دنبال می‌کند.

۳ انتخابات پارلمانی پیش‌رو و مساله روابط با اسرائیل

با توجه به برنامه‌ریزی های انجام گرفته برای برگزاری انتخابات پارلمانی در سپتامبر ۲۰۲۴، انتظار می‌رود بحث‌های عمومی در مورد موضع اردن در قبال اسرائیل و فلسطین تشدید شود. اتلاف برنده، صرف‌نظر از موضع ایدئولوژیکی‌اش، مطمئنا با وعده‌های بزرگ در حمایت از آرمان فلسطین وارد پارلمان خواهد شد. با این حال به‌دلیل اهرم فشار قابل توجهی که اسرائیل در حوزه تامین آب و برق این کشور دارد و همچنین بنابر فشارهای ایالات متحده، این ائتلاف به سرعت با خود آگاهی در نه‌تکی جنگ منطقه‌ای تمام‌عیار برای اردن بسیار بزرگ خواهد بود و این کشور به‌دلیل موقعیتش بین اسرائیل و ایران، برای فرار از سقوط به دامن جنگ کار دشواری را پیش رو خواهد داشت. چند روز پس از دو توزر اسرائیل علیه رهبران بلندپایه حزب‌الله و حماس در بیروت و تهران، پادشاهی اردن وزیر خارجه خود را به تهران فرستاد تا بر لزوم احتیاط بیشتر طرف‌ها تاکید کند.

ب) اهرم‌های فشار اسرائیل بر اردن

یکی از حلقه‌هایی که فشارهای خارجی و داخلی بر اردن را با یکدیگر مرتبط می‌کند، وابستگی فزاینده این کشور به اسرائیل در بخش‌هایی همچون واردات کالاهای اساسی است.

۱ وابستگی اردن به اسرائیل در حوزه آب و انرژی

در زمان امضای توافق صلح میان اردن و اسرائیل در سال ۱۹۹۴، تل‌آویو موافقت کرد سالانه ۵۰ میلیون مترمکعب آب به قیمت اسمی در اختیار اردن قرار دهد. در سال ۲۰۲۱ «یائیر لاپید»، نخست‌وزیر وقت کرد میزان آب فروخته شده به اردن سالانه دو برابر شود، ترتیبی که دولت فعلی هم به تاییدآن آن تا پایان سال ۲۰۲۴ موافقت کرده است. انقضای قریب‌الوقوع این قرارداد یک شمشیر داموکلس را بر سر مقامات اردن آویزان می‌کند. اما اردن از جنبه‌های دیگری هم به اسرائیل وابسته است چنان‌که تا ۴۰ درصد از نیازهای تولید برق خود را از طریق خط لوله گاز طبیعی متصل اسرائیل، جذب و تسلیح کنند. همچنین سوریه در فعالیت‌هایی همچون استفاده از خاک این کشور برای قاچاق غیرقانونی سلاح و مواد مخدر دست داشته است؛ اقداماتی که تهدیدی برای اردن محسوب می‌شود.

۴ دشواری حفظ وجهه اخلاقی در منطقه

اردن برای اجتناب از فروپاشی وجهه اخلاقی خود در منطقه، می‌خواهد به عنوان شریک جنایات جنگی اسرائیل یا شریک حمایت آمریکا از آنها در برابر فلسطینی‌ها تلقی نشود. تعامل مستمر اردن با اسرائیل می‌تواند به‌عنوان توجیهی برای محور مقاومت در انجام عملیات مخفیانه قاچاق و استخدام نیرو به‌کار گرفته شود. این در حالی است که تهدید یک حادثه یک سابقه خطرناک ایجاد کرده و اردن را به پاسخگویی واداشته است. در این راستا ملک عبدالله دوم در ماه‌های اخیر تمام تلاش خود را برای حمایت از آنروا انجام داده است. گردهمایی ۱۵۰ کشور و سازمان بین‌المللی در بحرالمیت برای افزایش بودجه و حمایت دیپلماتیک از این سازمان ازجمله همین اقدامات است.

روس‌ها ریزتراشه‌های به‌کاررفته در صنایع نظامی خود را به‌طور غیرمستقیم از آمریکا وارد می‌کنند

پهپادهای آمریکایی بر سر اوکراین

فاطمه بریمانی
خبرنگار گروه جهان‌شهر

پس از تحقیقات صورت‌گرفته بر اوراقی‌های تسلیحات نظامی روس‌ها، شواهدی مبنی بر به‌کار رفتن تراشه‌های آمریکایی در تسلیحات نظامی این کشور کشف شد. اخبار منتشرشده در رسانه‌ها و نتایج تحقیقات صورت‌گرفته پیرامون تسلیحات روسی حاکی از آن است که ریزتراشه‌ها و تراشه‌های نیمه‌رسانای به کاررفته در تسلیحات نظامی روسیه، در خاک آمریکا ساخته شده و به باقی کشورها همچون چین، ترکیه، امارات و کشورهای اتحادیه اروپا ارسال می‌شوند. آمریکا از ابتدای درگیری‌های میان اوکراین و روسیه به دنبال آن بود تا با اعمال تحریم‌های متعدد بر کشورهای مختلف و منابع مالی آنها، مانع از صادرات این قطعات به روسیه شود. هفته گذشته متیو آکسلرود، دستیار وزیر بازرگانی آمریکا پس از هشدار جدی آمریکا به ترکیه درخصوص تجارت با روسیه ادعا کرد بسیاری از این ریزتراشه‌هایی که از خاک ترکیه به مسکو می‌رسد، در صنایع نظامی و ساخت تسلیحات به کار گرفته می‌شود. در حالی که ترکیه به‌عنوان یکی از اعضای ناتو نگران جنگ اوکراین و روسیه است، با ارسال تراشه‌های نیمه‌رسانا و ریزتراشه‌های الکترونیکی به حمایت از یک طرف این نبرد می‌پردازد. از آنجایی که آمریکا از ابتدای درگیری‌های روسیه و اوکراین، جنگ را جنگ روسیه و آمریکا تعبیر می‌کرده، حالا پس از پیش نسبت به تراشه‌های آمریکایی که در تسلیحات به کار می‌رود حساسیت نشان می‌دهد. ریزتراشه‌ها جزئی از قطعات الکترونیکی هستند که برای ساخت تسلیحات نظامی به‌عنوان قطعات حیاتی به کار می‌روند. وجود ریزتراشه‌های آمریکایی در تسلیحات روسی نشان از تجارتی است که با واسطه و به صورت غیرمستقیم کشورهای متعددی با دورزدن آمریکا، از تجهیزاتش علیه خودش استفاده می‌کنند.

تجهیزات آمریکایی علیه خودشان

مجلس سنای آمریکا سندی را افشا کرد که قانونگذاران آن را مدرکی برای اثبات استفاده روسیه از فناوری‌های آمریکایی در جنگ اوکراین می‌دانند. یعنی سرمایه‌ای روس در نبرد با کشوری زیر چتر آمریکا، از تجهیزات خود آمریکایی‌ها استفاده می‌کنند. آمریکایی‌ها اذعا کرده‌اند که در نبرد روسیه و اوکراین، بسیاری از تراشه‌های به‌کاررفته در جنگنده‌ها و تجهیزات نظامی روسیه، تولیدات آمریکایی بوده و آمریکا به‌طور غیرمستقیم تامین‌کننده قطعات مسیریابی هدایت موشک جنگی روسیه شده است. چندی قبل گزارشی در ایروموبدان پرس مبنی بر کشف ۲۰۰۰ قطعه وارداتی در جنگنده‌های سوی این پی یو روسیه منتشر شد. براساس آمارهای منتشرشده در این گزارش، «جت‌های جنگنده روسی برای کمک به اجرای عملیات نظامی ویژه پوتین علیه اوکراین استفاده شده‌اند که در میان کشورهای واردکننده قطعات آن نام ۱۱ واقعیت متحده نیز به چشم می‌خورد. اوکراینی‌ها نسبت به این امر واکنش جدی نشان داده‌اند. در گزارشی دیگر از ایروموبدان پرس آمده است که ایالات متحده نیز در حوزه گزینه‌های دوم و سوم روسیه قرار دارد. در ماه‌های اخیر تمام تلاش خود را برای حمایت از اوکراین انجام داده است. گردهمایی ۱۵۰ کشور و سازمان بین‌المللی در بحرالمیت برای افزایش بودجه و حمایت دیپلماتیک از این سازمان ازجمله همین اقدامات است.

ح) انتخابات پیش رو و مساله روابط اردن و اسرائیل

۱ لفاظی‌های مقامات امان

در بحبوحه تخریب مداوم غزه توسط اسرائیل لفاظی‌های مقامات اردنی نسبت به اسرائیل به سطحی رسیده که از زمان سوءقصد نافرجام نتانیاهو به خالد مشعل رهبر حماس در سال ۱۹۹۷ در خیابان‌های امان، دیده نشده است. در آن زمان اردن تهدید کرد توافقنامه صلح خود با اسرائیل را لغو خواهد کرد، سفارت اسرائیل را می‌بندد و مأموران دستگیر شده موساد را در دادگاه نظامی و در مقابل دوربین‌های تلویزیونی محاکمه می‌کند. امروز نیز مانند سال ۱۹۹۷ رهبری اردن مصمم است روابط خود را با اسرائیل کاهش دهد و حتی تهدید کرده «صورت آواره شدن فلسطینیان از غزه یا کرانه باختری، روابط دیپلماتیک خود را به طور کامل قطع خواهد کرد. اردن همچنین پرونده نسل‌کشی آفریقای جنوبی علیه اسرائیل را مورد حمایت قرار می‌دهد. با این همه این کشور تاکنون از قطع روابط با اسرائیل خودداری کرده و به خرید انرژی و منابع آب از آن ادامه داده است.

۲ افکار عمومی مخالف روابط با اسرائیل

حتی پیش از جنگ نیز ۹۴ درصد اردنی‌ها با به‌رسمیت شناختن اسرائیل توسط کشورشان و ادامه روابط رسمی با آن مخالف بودند. این امر احساسات عمومی را در تضاد مستقیم با تصمیمات دولت مبنی بر ادامه تعهد به معاهده «وادی عربا» قرار می‌دهد. معاهده‌ای که شرایط صلح میان اسرائیل و اردن را تعیین می‌کند. این تنش از زمانی که اسرائیل اقدامات نسل‌کشی در غزه را آغاز کرد، تشدید شده است؛ چراکه تمامی طیف‌های سیاسی در مخالفت با اسرائیل بسیج شده‌اند. چپ‌گرایان، اسلام‌گرایان و رهبران قبایل در زیر یک پرچم متحد شده‌اند و اقدامات خود را از طریق «الملتقی الوطنی» (مجمع ملی) هماهنگ می‌کنند. این مجمع که در سال ۲۰۲۲ ایجاد شد، اهداف اعلامی همچون «حمایت از مقاومت» و «حفاظت از مهیمن» را دنبال می‌کند.

۳ انتخابات پارلمانی پیش‌رو و مساله روابط با اسرائیل

با توجه به برنامه‌ریزی های انجام گرفته برای برگزاری انتخابات پارلمانی در سپتامبر ۲۰۲۴، انتظار می‌رود بحث‌های عمومی در مورد موضع اردن در قبال اسرائیل و فلسطین تشدید شود. ائتلاف برنده، صرف‌نظر از موضع ایدئولوژیکی‌اش، مطمئنا با وعده‌های بزرگ در حمایت از آرمان فلسطین وارد پارلمان خواهد شد. با این حال به‌دلیل اهرم فشار قابل توجهی که اسرائیل در حوزه تامین آب و برق این کشور دارد و همچنین بنابر فشارهای ایالات متحده، این ائتلاف به سرعت با خود آگاهی در نه‌تکی جنگ منطقه‌ای تمام‌عیار برای اردن بسیار بزرگ خواهد بود و این کشور به‌دلیل موقعیتش بین اسرائیل و ایران، برای فرار از سقوط به دامن جنگ کار دشواری را پیش رو خواهد داشت. چند روز پس از دو توزر اسرائیل علیه رهبران بلندپایه حزب‌الله و حماس در بیروت و تهران، پادشاهی اردن وزیر خارجه خود را به تهران فرستاد تا بر لزوم احتیاط بیشتر طرف‌ها تاکید کند.

ب) اهرم‌های فشار اسرائیل بر اردن

یکی از حلقه‌هایی که فشارهای خارجی و داخلی بر اردن را با یکدیگر مرتبط می‌کند، وابستگی فزاینده این کشور به اسرائیل در بخش‌هایی همچون واردات کالاهای اساسی است.

۱ وابستگی اردن به اسرائیل در حوزه آب و انرژی

در زمان امضای توافق صلح میان اردن و اسرائیل در سال ۱۹۹۴، تل‌آویو موافقت کرد سالانه ۵۰ میلیون مترمکعب آب به قیمت اسمی در اختیار اردن قرار دهد. در سال ۲۰۲۱ «یائیر لاپید»، نخست‌وزیر وقت کرد میزان آب فروخته شده به اردن سالانه دو برابر شود، ترتیبی که دولت فعلی هم به تاییدآن آن تا پایان سال ۲۰۲۴ موافقت کرده است. انقضای قریب‌الوقوع این قرارداد یک شمشیر داموکلس را بر سر مقامات اردن آویزان می‌کند. اما اردن از جنبه‌های دیگری هم به اسرائیل وابسته است چنان‌که تا ۴۰ درصد از نیازهای تولید برق خود را از طریق خط لوله گاز طبیعی متصل اسرائیل، جذب و تسلیح کنند. همچنین سوریه در فعالیت‌هایی همچون خدمات رافام می‌کند. همچنین این نهاد یکی از بزرگ‌ترین کارفرمایان پادشاهی محسوب می‌شود. از ۷ اکتبر تاکنون، اسرائیل جنگ خود را علیه اُنروا تشدید کرده است. این نهاد به‌دلیل اینکه ۶۱ کشور بودجه کمکی می‌دهد تا به سازمان بازسازی جنگی اسرائیل یا شریک حمایت آمریکا از آنها در برابر فلسطینی‌ها تلقی نشود. تعامل مستمر اردن با اسرائیل می‌تواند به‌عنوان توجیهی برای محور مقاومت در انجام عملیات مخفیانه قاچاق و استخدام نیرو به‌کار گرفته شود. این در حالی است که تهدید یک حادثه یک سابقه خطرناک ایجاد کرده و اردن را به پاسخگویی واداشته است. در این راستا ملک عبدالله دوم در ماه‌های اخیر تمام تلاش خود را برای حمایت از آنروا انجام داده است. گردهمایی ۱۵۰ کشور و سازمان بین‌المللی در بحرالمیت برای افزایش بودجه و حمایت دیپلماتیک از این سازمان ازجمله همین اقدامات است.

پهپادهای آمریکایی بر سر اوکراین

فاطمه بریمانی
خبرنگار گروه جهان‌شهر

پس از تحقیقات صورت‌گرفته بر اوراقی‌های تسلیحات نظامی روس‌ها، شواهدی مبنی بر به‌کار رفتن تراشه‌های آمریکایی در تسلیحات نظامی این کشور کشف شد. اخبار منتشرشده در رسانه‌ها و نتایج تحقیقات صورت‌گرفته پیرامون تسلیحات روسی حاکی از آن است که ریزتراشه‌ها و تراشه‌های نیمه‌رسانای به کاررفته در تسلیحات نظامی روسیه، در خاک آمریکا ساخته شده و به باقی کشورها همچون چین، ترکیه، امارات و کشورهای اتحادیه اروپا ارسال می‌شوند. آمریکا از ابتدای درگیری‌های میان اوکراین و روسیه به دنبال آن بود تا با اعمال تحریم‌های متعدد بر کشورهای مختلف و منابع مالی آنها، مانع از صادرات این قطعات به روسیه شود. هفته گذشته متیو آکسلرود، دستیار وزیر بازرگانی آمریکا پس از هشدار جدی آمریکا به ترکیه درخصوص تجارت با روسیه ادعا کرد بسیاری از این ریزتراشه‌هایی که از خاک ترکیه به مسکو می‌رسد، در صنایع نظامی و ساخت تسلیحات به کار گرفته می‌شود. در حالی که ترکیه به‌عنوان یکی از اعضای ناتو نگران جنگ اوکراین و روسیه است، با ارسال تراشه‌های نیمه‌رسانا و ریزتراشه‌های الکترونیکی به حمایت از یک طرف این نبرد می‌پردازد. از آنجایی که آمریکا از ابتدای درگیری‌های روسیه و اوکراین، جنگ را جنگ روسیه و آمریکا تعبیر می‌کرده، حالا پس از پیش نسبت به تراشه‌های آمریکایی که در تسلیحات به کار می‌رود حساسیت نشان می‌دهد. ریزتراشه‌ها جزئی از قطعات الکترونیکی هستند که برای ساخت تسلیحات نظامی به‌عنوان قطعات حیاتی به کار می‌روند. وجود ریزتراشه‌های آمریکایی در تسلیحات روسی نشان از تجارتی است که با واسطه و به صورت غیرمستقیم کشورهای متعددی با دورزدن آمریکا، از تجهیزاتش علیه خودش استفاده می‌کنند.

تجهیزات آمریکایی علیه خودشان

مجلس سنای آمریکا سندی را افشا کرد که قانونگذاران آن را مدرکی برای اثبات استفاده روسیه از فناوری‌های آمریکایی در جنگ اوکراین می‌دانند. یعنی سرمایه‌ای روس در نبرد با کشوری زیر چتر آمریکا، از تجهیزات خود آمریکایی‌ها استفاده می‌کنند. آمریکایی‌ها اذعا کرده‌اند که در نبرد روسیه و اوکراین، بسیاری از تراشه‌های به‌کاررفته در جنگنده‌ها و تجهیزات نظامی روسیه، تولیدات آمریکایی بوده و آمریکا به‌طور غیرمستقیم تامین‌کننده قطعات مسیریابی هدایت موشک جنگی روسیه شده است. چندی قبل گزارشی در ایروموبدان پرس مبنی بر کشف ۲۰۰۰ قطعه وارداتی در جنگنده‌های سوی این پی یو روسیه منتشر شد. براساس آمارهای منتشرشده در این گزارش، «جت‌های جنگنده روسی برای کمک به اجرای عملیات نظامی ویژه پوتین علیه اوکراین استفاده شده‌اند که در میان کشورهای واردکننده قطعات آن نام ۱۱ واقعیت متحده نیز به چشم می‌خورد. اوکراینی‌ها نسبت به این امر واکنش جدی نشان داده‌اند. در گزارشی دیگر از ایروموبدان پرس آمده است که ایالات متحده نیز در حوزه گزینه‌های دوم و سوم روسیه قرار دارد. در ماه‌های اخیر تمام تلاش خود را برای حمایت از اوکراین انجام داده است. گردهمایی ۱۵۰ کشور و سازمان بین‌المللی در بحرالمیت برای افزایش بودجه و حمایت دیپلماتیک از این سازمان ازجمله همین اقدامات است.

ح) انتخابات پیش رو و مساله روابط اردن و اسرائیل

۱ لفاظی‌های مقامات امان

در بحبوحه تخریب مداوم غزه توسط اسرائیل لفاظی‌های مقامات اردنی نسبت به اسرائیل به سطحی رسیده که از زمان سوءقصد نافرجام نتانیاهو به خالد مشعل رهبر حماس در سال ۱۹۹۷ در خیابان‌های امان، دیده نشده است. در آن زمان اردن تهدید کرد توافقنامه صلح خود با اسرائیل را لغو خواهد کرد، سفارت اسرائیل را می‌بندد و مأموران دستگیر شده موساد را در دادگاه نظامی و در مقابل دوربین‌های تلویزیونی محاکمه می‌کند. امروز نیز مانند سال ۱۹۹۷ رهبری اردن مصمم است روابط خود را با اسرائیل کاهش دهد و حتی تهدید کرده «صورت آواره شدن فلسطینیان از غزه یا کرانه باختری، روابط دیپلماتیک خود را به طور کامل قطع خواهد کرد. اردن همچنین پرونده نسل‌کشی آفریقای جنوبی علیه اسرائیل را مورد حمایت قرار می‌دهد. با این همه این کشور تاکنون از قطع روابط با اسرائیل خودداری کرده و به خرید انرژی و منابع آب از آن ادامه داده است.

۲ افکار عمومی مخالف روابط با اسرائیل

حتی پیش از جنگ نیز ۹۴ درصد اردنی‌ها با به‌رسمیت شناختن اسرائیل توسط کشورشان و ادامه روابط رسمی با آن مخالف بودند. این امر احساسات عمومی را در تضاد مستقیم با تصمیمات دولت مبنی بر ادامه تعهد به معاهده «وادی عربا» قرار می‌دهد. معاهده‌ای که شرایط صلح میان اسرائیل و اردن را تعیین می‌کند. این تنش از زمانی که اسرائیل اقدامات نسل‌کشی در غزه را آغاز کرد، تشدید شده است؛ چراکه تمامی طیف‌های سیاسی در مخالفت با اسرائیل بسیج شده‌اند. چپ‌گرایان، اسلام‌گرایان و رهبران قبایل در زیر یک پرچم متحد شده‌اند و اقدامات خود را از طریق «الملتقی الوطنی» (مجمع ملی) هماهنگ می‌کنند. این مجمع که در سال ۲۰۲۲ ایجاد شد، اهداف اعلامی همچون «حمایت از مقاومت» و «حفاظت از مهیمن» را دنبال می‌کند.

۳ انتخابات پارلمانی پیش‌رو و مساله روابط با اسرائیل

با توجه به برنامه‌ریزی های انجام گرفته برای برگزاری انتخابات پارلمانی در سپتامبر ۲۰۲۴، انتظار می‌رود بحث‌های عمومی در مورد موضع اردن در قبال اسرائیل و فلسطین تشدید شود. ائتلاف برنده، صرف‌نظر از موضع ایدئولوژیکی‌اش، مطمئنا با وعده‌های بزرگ در حمایت از آرمان فلسطین وارد پارلمان خواهد شد. با این حال به‌دلیل اهرم فشار قابل توجهی که اسرائیل در حوزه تامین آب و برق این کشور دارد و همچنین بنابر فشارهای ایالات متحده، این ائتلاف به سرعت با خود آگاهی در نه‌تکی جنگ منطقه‌ای تمام‌عیار برای اردن بسیار بزرگ خواهد بود و این کشور به‌دلیل موقعیتش بین اسرائیل و ایران، برای فرار از سقوط به دامن جنگ کار دشواری را پیش رو خواهد داشت. چند روز پس از دو توزر اسرائیل علیه رهبران بلندپایه حزب‌الله و حماس در بیروت و تهران، پادشاهی اردن وزیر خارجه خود را به تهران فرستاد تا بر لزوم احتیاط بیشتر طرف‌ها تاکید کند.

ب) اهرم‌های فشار اسرائیل بر اردن

یکی از حلقه‌هایی که فشارهای خارجی و داخلی بر اردن را با یکدیگر مرتب